

Folketinget
Att.: Retsudvalget
Att.: Socialudvalget

Farum d. 1. september 2023

Notat: Retssikkerhed vs. påstande om vold i familieretlige sager vs. "forældrefremmedgørelse"

Tænketanken Justitia har netop udsendt en rapport om retssikkerheden på det familieretlige område, der desværre savner at komme nogle spadestik dybere, for da ville man sandsynligvis have fundet andre og mere væsentlige punkter at fremhæve.

Rapporten omtaler ikke "forældrefremmedgørelse" trods at netop familieretssystemets præmis og processer i sig selv kan bevirke at et barn mister kontakt til den ene forælder og dermed gøres fremmed for denne.

Man kunne derfor have ønsket at rapporten også havde belyst "retssikkerhed" ud fra følgende vinkler, især da Social- og Boligminister Pernille Rosenkrantz-Theil har udtalt at rapporten ikke kan sidde overhørig. Eksempler på blinde vinkler:

1. Hvori består barnets retssikkerhed, hvis ukvalificerede påstande om vold kan medføre at barnets kontakt til en forælder med tilstrækkeligt gode forældrevarer kan afbrydes?
2. Hvori består barnets retssikkerhed, når der ikke er krav om at undersøge om volden er udøvet episodisk eller gentagen, eller om den udøves gensidigt (sidstnævnte er ofte tilfældet)?
3. Hvori består barnets retssikkerhed, når det ikke er et krav, at den voldelige adfærd udøvet forældrene imellem udgør vold i strafferetlig forstand?
4. Hvori består retssikkerheden, når det ikke er tydeligt hvilken aktør, der har hovedansvaret for sagsbelysning?
5. Hvori består retssikkerheden, når der ikke er klare krav til faglighed for de aktører, der skal belyse sagen?
6. Hvori består barnets retssikkerhed, når der i bred forstand anvendes begreber uden klare definitioner? "Vold", "konflikt", "barnets bedste", "barnets tarv" etc.
7. Ses eksempelvis "barnets bedste" i et her-og-nu perspektiv eller rækker det ind i voksenlivet, handler der om at øge sandsynligheden for bedre livskvalitet i voksenlivet eller at undgå enkelte risikofaktorer, der ifølge faglitteratur ikke i sig selv er anledning til andet end ekstra opmærksomhed på barnets trivsel?
8. Er det juridiske område (dommere, jurister, advokater) altid opdateret på nyeste forskning indenfor tilknytningsteori, udviklingspsykolog og epigenetik eller læner man sig op af tidligere afgørelser/praksis?
9. Hvori består barnets retssikkerhed, når der ikke er mulighed for at få indsigt i afgørelser/domme, der kan hvile på uklare begrebsdefinitioner?
10. Hvori består retssikkerheden, når en part fx. kan være kommunen, der reagerer på baggrund af bekymringshenvendelser fra skole/institution eller forælder, hvor sidstnævnte kan have været i kontakt med førstnævnte med henblik på at fremme egen agenda?

Citat fra Tænketanken Justitias rapport (side 25):

”Voldelig adfærd” skal i den forbindelse i overensstemmelse med Istanbul-konventionen forstås som adfærd, der medfører eller som sandsynligvis medfører, fysisk, seksuel, psykisk eller økonomisk overlast eller lidelse for offeret, herunder trusler om sådanne handlinger, tvang eller vilkårlig frihedsberøvelse. Det er ikke et krav, at den voldelige adfærd udgør vold i strafferetlig forstand. Det er heller ikke et krav, at parten kan dokumentere den voldelige adfærd ved f.eks. politi- eller skadestuerapport. #88

Det blev nemlig af Børne- og Socialministeriet vurderet, at et krav om dokumentation af volden ikke ville være hensigtsmæssigt, da Familieretshuset hverken kan eller skal efterforske påstande om vold og af hensyn til, at enhver tvivl bør komme den potentielt voldsramte part til gode. #89

Det er tilstrækkeligt, at Familieretshuset har en mistanke om, at parten eller dennes barn har været udsat for voldelig adfærd fra den anden part. Mistanken kan f.eks. være baseret på udtalelser fra en part eller udtalelser, som det involverede barn er fremkommet med under en børnesamtale. Bestemmelsen finder anvendelse, selvom der er tvivl om rigtigheden af påstanden om voldelig adfærd. Det er således ikke op til Familieretshuset at foretage en materiel vurdering af påstanden om voldelig adfærd. Endelig er den omstændighed, at Familieretshuset indkalder parterne til et møde hver for sig, ikke ensbetydende med, at Familieretshuset har fundet det godtgjort, at den anden part har udøvet voldelig adfærd. #90*

Anvendte kildereferencer:

#88 L 91 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 31 a, stk. 3.

#89 L 91 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (2018-19 (1. samling)), almindelige bemærkninger pkt. 3.3.2.1.3.

90 L 91 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 31 a, stk. 3.

Tænketanken Justitia's rapport: <https://justitia-int.org/retssikkerhed-naar-foraeldre-gaar-fra-hinanden>

Perspektivering:

Hovedparten af voksne vil forsvare sig, når de udsættes for påstande som enten er usande, overdrevne, eller taget ud af kontekst, i særlig grad når kontakten til et (ønske)barn sættes på spil. Da Familieretshusets visiteringstilgang og processer ikke i tilstrækkelig grad tager højde herfor, vil man ofte se at der skabes en konflikt (ensidig eller gensidig) eller denne forstærkes, hvilket gør det vanskeligt at skabe et godt miljø og dermed at forældrene finder gode løsninger.

Dette fremmes ikke af forældrene sættes i en position, hvor de skal bevise at de er "den bedste forælder" flankeret af advokater, som skal varetage klientinteresse frem for barnets.

Samtidig har Familieretshuset fået afgørende argument for at træffe afgørelser om skæve ordninger, idet partierne bag senere familieretsreform har fremhævet, at i tilfælde af konflikt/samarbejdsproblemer, da må Familieretshuset ikke træffe afgørelse om ligeværdige samværsordninger, uagtet om begge forældre besidder tilstrækkelige gode forældreevner.

De store tabere er børnene.

Ca. 60% af delebørn har begrænset eller ingen kontakt til den ene forælder. De er overrepræsenterede i alle væsentlige statistikker, der er relateret til mistrivsel og forringet livskvalitet – også ind i voksenlivet.

B) Tænketaenken Justitia rammer ikke skiven på andre vigtige områder:

Rapportens bidrag synes i det store hele ikke at medvirke til at skabe klarhed, men peger dog på relevante problemstillinger.

Rapporten afslører desværre et manglende blik for hvad der reelt også er i børnenes interesse - hurtig afklaring og sikring af god kontakt til begge forældre med et minimum af direkte inddragelse - for derved at minimere risikoen for "forældrefremmedgørelse" under opvæksten. En kort gennemgang af de væsentligste forhold fremhævet i rapporten:

Ris: Visiteringsproces (*kerneproblem*)

En kerneproblematik er at Familieretshusets nuværende visiteringsproces medvirker til øge konfliktniveauet/reducere samarbejdsviljen. Når parterne ser påstande på skrift, da eskaleres behovet for at forsvare sig, hvilket afstedkommer nye skriftlige henvendelser i perioden frem til kommende møde, oftest flankeret af "den bedste advokat". Det bliver skruet uden ende, idet parterne oplever at Familieretshuset ikke tager stilling til fremsatte påstandes validitet. Man opbygger således et giftigt klima i stedet for at få konflikter/uenigheder bragt til et minimum.

Justitias forslag fremmer intet, tværtom, hvilket er dybt problematisk idet det er en kerneproblematik.

Det er dog interessant idet man berører et voldsbegreb, uden dog at være tilstrækkeligt konkret; er der tale om strafferetslig vold eller socialfaglig vold, er volden udøvet episodisk eller kontinuerligt etc. jf. ovenstående.

I en lang række lande anvender man en familieretslig model, der fokuserer på hurtig sagsopstart, et minimum af skriftlighed og med fokus på hurtigt at få skabt et udgangspunkt for holdbare løsninger, der sikrer barnets gode kontakt til begge forældre.

Ris: Voldsfaglighed + forældreøkonomi må ikke påvirke sagsudfald

Det synes uheldigt at Justitia mener, at det er Familieretshuset / advokater, der er rette kombination til at kvalificere sager med påstande om vold. Det bør

være politiet evt. i samarbejde med børnehuse, der forestår opgaven, således at det familieretslige system alene bedømmer, hvorledes man hjælper barn/familie bedst efterfølgende.

Kommentar: I forløbet skal begge forældre gives adgang til advokatbistand på lige vilkår - det er i barnets interesse at forældrenes økonomi ikke påvirker udfald.

Ris: Børnesagkyndige undersøgelser (*kerneproblem*)

Nogle af årsagerne til at det er svært at tiltrække psykologer til at udarbejde børnesagkyndige undersøgelser er, at det er forbundet med konflikt - både under udredning, i forbindelse med retsprocessen, og efterfølgende i form af klager og personlig chikane. At man endvidere skal medvirke til at stille forældrene op mod hinanden til brug for en juridisk vurdering, og efterfølgende ingen rolle har i forhold til at hjælpe barnet/familien videre, kunne være andre årsager.

Ved at adaptere en familieretslig tilgang, der fokuserer på mægling med det formål at maksimere barnets gode kontakt til begge forældre, skaber man et arbejdsmiljø for de fagprofessionelle, der fokuserer på tværgående samarbejde, hvilket man jo også forventer af forældrene.

Man undgår altså at arbejde med dobbelte standarder, hvor det er tilladt advokater at medvirke til skabe / fremme modsætningsforhold, hvor børnesagkyndige psykologer kan være farvet af personlige holdninger eller ikke være ajourført fagligt, hvor dommere er ikke specialiserede, hvorfor man enten lægger sig op af psykologudtalelser eller træffer afgørelser ud fra tidligere praksis.

I eksempelvis Belgien, Schweiz, Tyskland og Tjekkiet anvendes en tilgang, der bør vise vejen for Danmark.

I sig selv er de børnesagkyndige undersøgelser ofte problematiske - fagligheden utilstrækkelig og fokus alt for snæver. Det synes at være en discountudgave af forældrekompetance-undersøgelse, som hvis anvendt alt andet lige vil være en styrkelse af barnets og forældrenes retssikkerhed, hvis der også var sikkerhed for gratis advokatbistand, ifald sagen kunne ende med at barnets kontakt til den ene forældre reduceredes signifikant.

Justitia forholder sig i øvrigt ikke til, om der efter sagens oversendelse til Familieretten iværksættes en BSU. Det kan være en styrkelse af retssikkerheden at sagen oversendes hurtigt, således at Familieretshuset ikke virker som en forsinkende faktor, der ingen værdi skaber.

Ros: Pligt til at starte forfra

Justitia finder det kritisabelt, at sager, som ender et forkert sted, ikke nødvendigvis bliver behandlet forfra. Det er Familieretshuset nemlig ikke forpligtet til.

Ros: Transparens (kerneproblem)

Justitia kritiserer at forældre har meget svært ved at finde viden om praksis i lignende sager, fordi Familieretshuset ikke lægger afgørelser af principiel karakter offentligt frem i anonymiseret form, så alle kan se, hvad man lægger vægt på i sine afgørelser.

Kommentar: Man kunne have håbet på at Justitia ville have nævnt, at transparens også ville fremme mulighederne for at følge op på, om afgørelser ved Højesteret eller Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol får den påkrævede indflydelse på dansk retspraksis.

Ros / Ris: Samme sagsbehandler ved separate møder

Ros: Ifølge Justitia skal Familieretshuset ændre praksis, så det altid er den samme sagsbehandler, som holder møde med begge forældre. Det er helt rigtigt set.

Kommentar: Konteksten omhandler møder hvor en part giver udtryk for at være voldsudsat af den anden part.

Ris: Justitia forholder sig ikke til hvorvidt Familieretshuset besidder relevant voldsfaglighed, hvilke forudsætninger dette fordrer eller hvorvidt det at voldsforholdet ikke er kvalificeret af politifaglig instans risikerer at påvirke sagsbehandlerens vurdering.

Ris: Mangler på frister der adresserer kontakt mellem barn og forælder. Både i forbindelse mellem de enkelte udredningsfaser, men også i forbindelse med overleveringer imellem instanser.

Hvor lang tid kan man tillade sig at afbryde kontakten mellem barn og forælder mens sagsbehandling pågår?

Kan man sikre modereret kontakt imens sagsbehandling pågår?

Kan man regulere kontakt (op/ned, form) mens sagsbehandling pågår?

Fraværet af proportionalitetsbegrebet er slående, idet separation af et barn i en i forvejen udsat situation, kan medføre en skadeseffekt, der er langt mere indgribende end hvad man forsøger at beskytte barnet mod. Hvilken evidens understøtter nuværende praksis?

Kunne resortansvarlig minister belyse ovenstående punktvis, for de punkter der enten har karakter af ris eller kommentarer, der naturligt bør afstedkomme afledte spørgsmål?

C) Kun 4 ud af 98 kommuner har valgt at opkvalificere medarbejderes voldsfaglighed

På forespørgsel af 11. juni 2022 svarer Socialstyrelsen at kun 4 ud af 98 kommuner siden 2021 har taget imod Socialstyrelsen rådgivningstilbud med henblik på at opkvalificere medarbejderes voldsfaglighed. Disse var Nyborg, Randers, Odense og Viborg.

Tilbuddet blev etableret i starten af 2021 - dvs. først 1½ år efter at Familieretshuset skulle påbegynde at vurdere vold i forbindelse med de familieretslige sager! En opgave som blandt andet psykologforeningen advarede imod.

Der var på tidspunktet ikke lavet yderligere opgørelser over deltagernes funktion og antal.

Spørgsmål:

1. Er det betryggende at voldsfagligheden i kommunerne synes at have et relativt lavt niveau og kun i meget få kommuner, når Familieretshuset ikke har til opgave at kvalificere påstande herom, nu når opgaven ikke obligatorisk hører til i regi af Politi / Børnehuse?
2. Hvorledes sikres det, at en sag der er utilstrækkeligt belyst fra start af grundet manglende kompetencer, efterfølgende belyses på en vis, der sikrer at barnets retssikkerhed ikke kompromitteres?
3. Kan ministeren oplyse i hvor mange sager (2019-2022), hvori der indgår påstande om vold, der ikke er blevet undersøgt af Politi/Børnehus, men er behandlet i Familieretshuset / Familieretten - fordelt på
 - a. sager hvor der fra kommunal side er oplyst, at der kan have været udøvet vold,
 - b. sager hvor det alene er psykolog der har kvalificeret voldsaspektet ifm belysning (BSU eller tilsvarende),
 - c. hvor det alene er en medarbejder i Familieretshuset, der har kvalificeret voldsaspektet?

Opgørelsen bør blandt andet belyse:

- i) fordeling på voldens karakter (alvorlighed, type)
- ii) fordeling (mod mor, mod far, mod forælder + barn) samt udfald af vurdering

Måske nuværende justitsminister eller socialminister kunne belyse ovenstående?

Med venlig hilsen

Jan Bækgaard Nielsen
Gammelgårdsvej 17
3520 Farum

NB. Det synes tankevækkende at ca. 60% af danske delebørn ikke har god kontakt til den ene forælder og svært foreneligt med at 60% af skilsmisseforældre da ikke skulle tilstrækkelige forældreevner.